

# Gospodarski List.

Glasiló c. kr. kmetijskega društva v Gorici.

Ureduje: Ernest Klavžar.

„Gospodarski List“ izhaja kot priloga „Soče“ dvakrat na mesec in sicer vsak drugi petek. Udje c. kr. kmetijskega društva in naročniki „Soče“ dobivajo list brezplačno; drugače pa stane list na leto 1 gold. 20 kr. — Naročnina naj se pošilja c. kr. kmetijskemu društvu, dopisi pa vodstvu deželne kmetijske šole v Gorici. — Rokopisi se ne vračajo.

Štev. 23.

V Gorici, 9. Decembra 1887.

Leto VII.

## Naša kmetijska šola.

Ravnatelj-a mesto na slovenskem oddelku deželne kmetijske šole v Gorici je razpisano. Kdor je prijatelj našej deželi, mora po naravni doslednosti prijatelj biti tudi kmetijstvu, od ktereга po ogromnej večini živi njeno prebivalstvo, in kdor ljubi kmetijstvo, mora vesel biti deželne kmetijske šole, po ktereј se imajo mej ljudstvo širiti dobre kmetijske vede in sploh vse to, kar vtegne pripomoči k zboljšanju našega kmetijstva. A da smo šole lahko veseli, ni zadosta, da biva v lepem poslopji, da ima lepe hleve, kleti in druge gospodarske suhote in da je obdana z obširnim zemljiščnim posestvom; tudi ni zadosta, da je formalno razumno in praktično uravnana na podlagi modrih pravil — ne, vsega tega ni zadosta: Ona mora biti *dobra* in to mora kazati po *uspehik*. Da si ne moremo trditi, da ni do zdaj nič koristila — ker vidimo sim ter tija po deželi sledove kmetijskega poduka v marsikterem napredku v vinoreji, sadjereji, živinoreji in drugih kmetijskih strokah in ker vemo, da so uže nekteri naši izšolaní mladenčí dobili povoljne službe — moramo vendar obžalovaje priznati, da šola do zdaj še ni bila taka, kakoršna bi morala biti, da ni pokazala še pravega, dozorjenega sadu, kteri bi bil vreden ogromnih žrtev, ki jih je dežela z državno pomočjo za njo naredila. Dosedanji uspehi ne stojé nikakor v pravem razmerji z dosedanji stroški. Tako pravo razmerje pa se mora doseči, drugače se zavod ne bo mogel vzdržati.

Vsi drugi pogoji so dani v to svrbo — le pravega vodstva še treba. Telo je lepo stvarjeno in z vsem potrebnim oskrbljeno, treba še *duše*, da mu bo vdihala življenje.

Čem nesrečniši je bil zavod do zdaj v tem oziru, tem previdniše in skrbniše mora pristojna oblast na to delati, da dobi zdaj pravega moža, kmetijskega veščaka, praktičnega gospodarja, dobrega odgojevalca kmečke mladine in najbolje takega, kteri se uže lahko ponaša z uspehi svoje dosedanje delavnosti.

Služba je lepa in postane lahko blagotvorna, če jo dobi mož, kteri jo bo znal in hotel vestno in z ljubeznijo opravljati. Od bodočega ravnatelja zavisi tako rekoč zavodov „*Sein oder nicht sein*“, ali ima ostati ali nehati šola; kajti, če bo zaupanje *tretji krat* zgubljeno, gotovo ne pride več *nobeno*.

## Vrboreja.

(Dalje).

Vrbe ali beke dajejo kmetovalcu primeroma lep dobiček, pa vspevajo tudi na takih zemljiščih, ktera se ne odlikujejo po svoji dobroti in ne ugaјajo drugačnim zasadam ali setvam. Samo močvirna in sploh prevlačna tla niso za vrborejo. Pri vsem tem pa naj se ne misli, da vrba rase kakor navadna gozdna drevesa in da ne potrebuje nikakoršnega obdelovanja. Kdor hoče imeti bogat in dober pridelek, to je tak, kakoršen se sposobi za košarske namene in tudi za finejo pletenino, mora vrbje zasade skrbno napravljati in obdelovati.

Za nove zasade naj se zemljišče uže septembra ali oktobra prekoplje in od 40 do 50 cm na globoko preobrne, da zmrzal pretrese zemljo in da jo podnebni uplivi kemično in mehanično zboljšajo. Dalje naj se odstrani vse, kar bi vtegnilo vrbji škodovati, kakor stoječa voda in drugo drevje, ktero bi zasad obsenčevalo; solnčni žarki morajo imeti prost vhod med mlade rastline, ki potrebujejo za čvrsto raščo zadosta zraka, vlage in gorkote.

Težke zemlje naj se pomladi še enkrat prekopljejo in če mogoče s peskom pomešajo, da postanejo rahlejše. Na močvirnih zemljiščih je treba najprej skopati jarke, po kterih se voda odteka, da se na ta način zemljišča posuše. Jarki naj bodo zadosta globoki in izkopana zemlja naj se pomeče po leham, še preden se prekopljejo.

Kedar je zemljišče prekopano in površje uravnano, naj se posadé kolči. Sé zasajanjem kolči se

namreč na najprimerniši način širijo vrbe. Za kolči naj se rabijo dveletne šibe, pa da nimajo ranjenega luba. — Za napravo kolči odmenjene šibe se hranijo lahko dalje časa, samo da niso razpostavljene suhemu zraku ali pa solncu: ni ravno neobhodno potrebno, da se take šibe zakopljejo v pesek ali pod zemljo, ker jim zmerzal ne škoduje. Shranimo jih tudi lahko v kletih ali podzemljutih.

Kolči naj se režejo malo dni poprej, ko se sadé. Kako dolge naj bodo, o tem so sicer menjenja zeló različna, a skušnje učé, da se z dobrim uspehom sadé, kakor je zemlja bolj suha ali vlažna, kolči dolge od 25 do 45 cm. Glavna skrb mora biti, da se kolči prav režejo — in sicer naj se prereže šiba kake 4 cm nad spodnjim koncem prav tik zdravega popka in kakih 40 cm spod vrhom, da bodo kolči zadosta močne. Vrbje kolči se režejo na enak način kakor trtne. — Ni dobro, da se naročajo uže rezane kolči; ampak bolje je kupiti šibe in napraviti si potem sami kolči; ker cele šibe se ohranijo dolgo časa, pripravljene kolči pa je treba kmalo posaditi, da se ne skaze; tega pa večkrat ne dopuščajo vremena ali drugi zadržki. Kdor kupi kolči, pa jih ne more hitro vsaditi, ravna previdno, če jih zakoplje v vlažen pesek. Nikdar pa naj se ne vsajajo kolči, ktere so uže začele poganjati. Nekteri sadé tudi zgornje vršiče šib; če je zemlja zadosta vlažna, vtegnejo se posrečiti tudi taki zasadi, v suhi zemlji pa nikdar ne; tu se posušé šibice uže v nekterih dneh. — Šibe za nove zasade, oziroma za kolči naj se ne režejo in ne kupujejo nikdar iz zastarelih zasadov, kteri so uže začeli hirati.

Kolči se sadé meseca marcija in aprila, o lepem vremenu, kedar ni zemlja ni prevlažna ni presuha.

Kdor hoče imeti pravilno napravljene zasade, naj sadi kolči poleg nategnene vrčice, tako da bo druga od druge oddaljena 10 cm, vrsta od vrste pa 42 cm. Vrste naj bodo potegnene — če mogoče od vzhoda proti zapadu. Na strmo ležečih zemljiščih naj se vrste napravijo poševno, da se bo bolj zadrževala dežnica in da ne bodo plohe odnašale zemlje. Na takih zemljiščih, ktera niso razpostavljena povodnjim, naj se sadé kolči tako, da bo zgoraj poppek ravno na površji zemlje. Čem globeji se sasajajo kolči, tem močneje bodo rastline in tem krepkeje se bo vrbje ustavljalo vremenskim nezgodam. Tako nasajeno vrbje izpahuje močne in bolj gladke šibe brez vejic in po takem blagu poprašujejo košarji; če pa sadimo kolči tako, da bodo moléle nekoliko centimetrov iz zemlje, bodo take rastline pahnile sicer več šib, a kosmatih in šibkejih in te niso tako dobre za kupčijo. Če hočemo verbe zasade obdati z vrbjo živo verzeljjo ali z vrbjim plotom, izberimo si za to pleme *Salix caspica* ali *Salix acutifolia*, pa jih prvo leto nikar ne obrezujmo, da postanejo močne. Pazi naj se tudi na to, da se vse kolči posadé na isti strani potegnene vrčice.

Sadimo vsako vrbje pleme posebe, da se nam ne zaredé sčasoma povržki. Če se kaka kolč ne prime, zapolnimo koj izprazneni prostor, da se nam

tam ne zarase plevel, kteri bi se kmalo raztegnil po celem zasadu. Na take prostore nasadimo koj v naslednji pomladi — ne kolči, ker te bi se mej višimi rastlinami koj zadušile, ampak okoli 1 m dolge šibe, vsajene 4 cm v zemljo.

(Konec prihod.)

## Postava zoper žganjarje.

(Konec.)

Po novej postavi, če obvelja vladni predlog, bo kupčija z žganimi pijačami v zaprtih posodah držečih vsaj 5 litrov, svobodna obrtnija; za ono v zaprtih posodah manjšega obsega bo pa treba koncesije, ktero bodo mogli doseči samo tisti, v kojih obrtnem obsežju je po obstoječih predpisih zapopadena tudi kupčija z žganimi pijačami. — Tudi za nadrobno prodajo žganja bo treba imeti koncesijo — in takih koncesij bo le omejeno število, za vsakih 1000 prebivalcev ne več ko *ena sama*.

Žganjarije ne bodo smele biti odprte o sobotah in predpraznikih od 5. ure zvečer do 5. ure zjutraj naslednjega delavnika; torej ostanejo zaprte vse nedelje in praznike. Kdor prestopi to določbo, zapade zaporu do enega meseca, ali do 50 gld. globe. Ona pa ne bo veljala za gostilničarje in krčmarje, kteri bodo imeli dovoljenje, tudi žganje prodajati.

Kdor se v takih gostilnah ali krčmah opijani, ali kogar najdejo očitno pijanega na cesti ali na drugih javnih prostorih, ali pa kdor druge na takih krajih vedoma zapelje, da se opijanijo, zapade zaporu do enega meseca ali globi do 50 gld.

Enaka kazen zadene gostilničarje, krčmarje in lastnike žganjarij, ali njih namestnike, kteri dajo žganja uže pijanim osebam, ali brez potrebe takim, ktere so očitno nedoletne in niso prišle v družbi odraslih oseb.

Če se kdo taki, kteri je v kakej krčmi ali žganjariji uže kaj zadolžen za prejeta žganje, v enak namen še dalje zadolži, ga ne bo mogel prodajalec oziroma upnik za take terjatve tožiti. Tudi se ne bodo mogle take terjatve z drugimi pobotati. — Torej omejen kredit!

Kdor bo v enem letu trikrat zaradi pijanosti kaznovan, temu prepové lahko okrajna polit. gospodarska za naslednje leto obiskovanje gostilnic, krčem in žganjarij v njegovi vasi in njeni okolici.

Prestopniki take prepovedi zapadejo enakej kazni kakor zgorej.

Če gostilničarji, krčmarji in prodajalci žganja, kteri so bili uže večkrat brez vspeha kaznovani, še dalje prestopijo določbe, ki jih zadevajo, odvzame se jim lahko koncesija za določen čas, pa tudi za vselej.

Deželna polit. oblastnija bo lahko zaukazala, da morajo biti glavne določbe te postave v jezikih, ki se govore v deželi, v gostilnah, krčmah in žga-

## Dopisi.

njarajah na očitnem mestu razobešene in tako ohranjene, da jih bo mogel vsakdo brati.

Za prestopke te določbe je naložena kazen do 50 gld.

To so na videz ostre določbe, a modre in potrebne so. Zato se zanašamo, da jih državni zbor kmalo potrdi in da jim bo znala vlada zagotoviti občno spoštovanje.

### Gnojite vinograde!

Vinogradska zemlja oddaje vsako leto prav mnogo redilnih snovij, ker mora roditi in ohraniti ne samo grozdni zarod, ampak še večo množino trtnega listja in lesu.

Zato ravna razumno, kdor redno gnoji svoje vinograde ter jim s tem donaja vedno novih redilnih snovij za trte. Najbolje je gnojiti vinograde, kedar rašča počiva, torej v jeseni in po zimi. Da bi se po leti gnojilo, tega ne moremo priporočati niti tedaj ne, kedar dopuščajo gospodarske razmere, da se lažej preskrbi potrebnega gnoja. Pri gnojitvi naj se pred vsem ozir jemlje na to, da obsega hlevski gnoj vse rastlinoredilne snovi v prav ugodnem razmerji; pri vsem tem pa je želeti, da se trtorejec ozre po drugih gnojilih in zlasti po takih, ktera obsegajo mnogo taci posamičnih snovij, kakoršnih trta prav posebno potrebuje. Pred vsem naj skrbi vsakdo za to, da porabi vse odpadke pri obdelovanji trt, pri kletarstvu in sploh pri hišnem in kmetijskem gospodarstvu. Vse mogoče stvari, kakor pepel, razsip, kosti, krv, dlaka, smeti, glen iz jarkov in kalov, cestno blato, listje, stebila, žgane tropine itd. so izvrsten material, da se pomešane s zemljo pospravijo na kup in porabijo za kompost. Tudi človeški izmečki naj se nabirajo in izkoristijo za vinograd; dodamo jih lahko kompostu in da jih laže porabimo, lovimo jih v zemljo, šotnico in dr.; s tem zabranimo ob enem, da se ne razkroje njih pravi obstojni deli.

O tem, kako se pospravlja gnoj v vinograd, ravnati se je po različnih razmerah. Vsakakor je dobro, da ga ne puščamo dolgo na površji ležati. V severnejih deželah gnoje trte najuspešniše začetkom zime, kedar jih zakopavajo. Gnoj naj se ne zakopava ni pregloboko ni preplitvo; če je preveč razpostavljen zračnim uplivom, izpuhti vsled razkrojenja svojo najboljšo vsebino. Zato naj se zakriva vsaj kakih 20 cm pod zemljo.

Kedar je vinograd v strmo viseči legi, je najbolje, da se nad vsako trto napravi jama in vanjo zagrebe gnoj. O globokosti teh jam velja, kar smo ravno kar omenili o zagrebanji gnoja. Če je pre tanko zagrneu gnoj, pospešuje bolj raščo plevela, nego bi živeža dajal trtnim koreninam.

„Allg. W. Ztg.“

Iz Štjaka na Krasu 27. nov. — (O letini). Med gradivom za štatistiko letošnjih pridelkov je prejelo naše društvo tudi to-le poročilo: Sena in detelje smo pridelali kaki dve tretjini srednje dobre letine, otave pa nič, ker jo je požgala tri mesece trajajoča suša. Žalibog, da se morajo tukajšnji posestniki znebiti potrebe goveje živine; ker to malo, kar pridelajo krme, morajo uže poleti pokladati živini, ko jim pomanjkuje paše.

Na eno stran se nam priporoča pospeševanje in zboljšanje živine, na drugi strani pa se nam zatirajo vsi pripomočki k temu — ker se nam za pašo v prepoved devajo skoro vsi občniski gozdi in pašniki.

Naša občina šteje 142 večih in malih posestnikov in poseduje kakih 508 oralov občinskih gozdov in pašnikov, a na blizo 400 oralih je paša prepovedana. Kako je mogoče v takem položaji živinorejo zboljšati? Želeti je, da bi se v tem oziru kaj predrugačilo.

Višim oblastnijam niso menda tukajšnje razmere dobro znane. Po ravninah okoli Gorice in v Furlaniji osejejo mnogo detelje, po leti jo pokosé, potem preorjejo njive, na kterih rase še v istem letu lepa turšica. Če pa pri nas osejemo deteljo, traja ista kakih 5—6 let, umori vinske trte in potem ostane puščava, če je ne da posestnik z velikimi stroški vnovič prekopa; med tem pa je prišel ob trte za mnogo let.

Turšice, fižola, ajde in sploh vseh poznejih pridelkov nismo pospravili letos toliko, da bi bilo vredno omenjati jih; vinski pridelek je bil po sedanjih letinah srednji, toda vino je letos posebno dobro, ker niso trte letos trpele nobene škode ni po boleznih, ni po elementarnih učinkih: To je glavni in skoro da edini pridelek v naši občini. Ves drugi živež pa je treba od drugod dobivati za denar ali pa na upanje, do prihodnje žetve in trgatve.

F.

## Gospodarske novice

G. Gustav Pirc, tajnik c. kr. kmet. družbe v Ljubljani, je izbran za sotrudnika pr sestavi knjige „Die oesterreichisch-ungarische Monarchie in Wort und Bild“, katero izdajejo na Dunaji pod pokroviteljstvom Nj. ces. vis. cesarjeviča Rudolfa. Gosp. Pirc je povabljen s pismom, podpisanim od cesarjeviča samega, naj spiše spis o kmetijstvu in gozdarstvu na Kranjskem.

Vrabci in miši. — V severni Ameriki mučijo se zdaj, kako uničiti vrabce. Enako kakor so Evro-

pejci napolnili Avstralijo s kuncii, tako so Ameriko obdarili z vrabci. Neki pisatelj pravi, da s tem Evropejci vračajo Amerikancem milo za drago. Amerikanci so nas obdarili s trtno boleznijo, peronosporo, filoksero itd., a mi smo jim darovali vrabce. Leta 1850 so izpustili v Njujorku 8 parov vrabcev, da poskušajo, ali bodo živeli v onem podnebju in razveseljevali ona mesta. Podnebje jim je jako vgajalo, da so se tako naglo namnožili, da bi človek ne verjel. Oni ležejo vsako leto šestkrat in vsakrat od 4 do 6 jajc. Postavimo, da vzgoji vsaki par na leto 24 vrabcev, imamo v 10 letih neverjetno število, nič manje nego 275.719,983,698 vrabcev. Po tem takem se ni čuditi, da so potomci prvih 8 parov vrabcev v malo manje od 40 let napolnili polovico kontinenta. Postali so pravi bič; opustošili vrte, sadišča, vinograde, izgnali tice kukcožrce, in kder so vrabci, tam se strahovito zalegajo gosnice(?)

Proti temu navalu naperjena so ostra sredstva. Vsako toliko izdajejo se zemljevidi, na katerih so s črno barvo naznačena mesta, koja so vrabci opustošili.

Občina Rubitcheova na Ruskem, hoteč osvoboditi mesto in okolico od mnogobrojnih miši je bila odmenila znamenito svoto denara za pokončevanje teh živali. Vsak je dobil primerno nagrado po številu mišjih repov, ki jih je oddal občini. Na ta način je bila občina izplačala ogromno vsoto, miši pa je bilo vendar vse polno. A kmalo so zapazili, da letajo miši brez repa okoli, — ker so jim oni, kateri so jih lovili, odščipali repe, pa zopet izpustili, da so se mogle dalje množiti in da bi na ta način oni še dalje dobivali novce.

„Gosp. l. dalmat.“

**Pošten požirek** ljubijo Regensburžani. V preteklem letu so popili 20,110,350 litrov piva, tako da je prišlo na vsako grlo prebivalstva, če vštevamo tudi dojenca, počesno 557 litrov. Najbolje se je obneslo predmestje Stadtamhof, tam spada na vsako grlo 612 litrov. To so Vam žejne duše! Se ve, da je pivo v Regensburgu veliko ceneje, boljše in zdravjeje, kakor pri nas.

## Službeni razpis.

Na slovenskem oddelku deželne kmetijske šole v Gorici je izpraznjeno mesto ravnatelja, kateri je ob enem tudi učitelj.

Zato službo je določena

a) letna plača 1200 gld. s pravico do 10 odstotnih 5 letnih poviškov do dopolnjenega 20. leta službe, po kateri dobi nehajo ti poviški — in s pravico do penzije odmerjene po pravilih veljavnih za deželne uradnike;

b) nagrada 200 gld. za ravnateljstvo in oskrbovanje šolske kmetije,

c) prosto stanovanje.

Zraven tega dobiva ravnatelj mesečnih 15 gld., da preskrbi s tem za šolsko postrežbo.

Ravnatelj se imenuje začasno, postane pa definitiven po preteku enega leta, ako se v tem času sponese v zadovoljnost deželnega odbora.

Prošnje z dokazi sposobnosti za izpraznjeno mesto in popolnega znanja slovenskega jezika naj se podajo podpisanemu deželnemu odboru do konca decembra tek. leta.

### DEŽELNI ODBOR v GORICI

dne 29. novembra 1887.

### Tržne cene

3. Decembra t. l. v Gorici.

	od gold.	do gold.
Pšenica . . . . . 100 k.	8 10	8 20
Koruza . . . . . "	7 —	7 50
Rž . . . . . "	7 —	7 50
Ječmen . . . . . "	6 —	6 25
„ pehan . . . . . "	11 —	11 50
Oves . . . . . "	5 80	6 —
Fižol . . . . . "	8 —	12 —
Ajda . . . . . "	8 —	8 50
Riž (fin) . . . . . "	22 —	24 50
Riž navaden . . . . . "	20 —	21 50
Riž indijski . . . . . "	14 —	17 50
Seno . . . . . "	2 90	3 10
Slama . . . . . "	2 20	2 30
Češplje (goriške črne) . . . . . "	12 —	16 —
Breskvice (suhe) . . . . . "	40 —	50 —
Fige (suhe) . . . . . "	16 —	18 —
Maslo (kuhano) . . . . . 1 k.	— 96	— 96
Maslo (surovo) . . . . . "	— 84	— 96
Sir (Bovški prav star) . . . . . "	— 100	— 105
„ „ star . . . . . "	85 —	90 —
„ „ nov . . . . . "	60 —	64 —
Vino črno furlansko . . . . . 100 litrov	18 —	20 —
Vino črno kraško . . . . . "	18 —	26 —
Vino belo Dornber. . . . . "	15 —	19 —
Vino belo briško . . . . . "	17 —	20 —